

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ БІЗНЕСУ І ПРАВА
КАФЕДРА ФІНАНСІВ, ОБЛІКУ ТА ПІДПРИЄМНИЦТВА**

**ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ ПОЗИЦІЇ МАЙБУТНІХ
УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ**

Кваліфікаційна робота (проєкт)
на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

Виконала: студентка 2М курсу,
групи 12-211
спеціальності 014 Середня освіта (Трудове
навчання та технології)
Освітньо-професійної програми Середня
освіта (Трудове навчання та технології)
Скляренко Альона Леонідівна

Керівник к.п.н., доцентка Шпак Лариса
Миколаївна
Рецензент: к.п.н., доцент Шипко Андрій
Леонідович

Херсон – 2020

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ПОЗИЦІЇ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ	6
1.1 Естетичне формування майбутніх вчителів технології: поняття, завдання, шляхи здійснення.....	6
1.2 Формування естетичних смаків у учнів на уроках трудового навчання.....	11
1.3 Рівні та критерії естетичної вихованості учнів.....	20
РОЗДІЛ 2. ЗМІСТ РОБОТИ УЧИТЕЛЯ ПО ЕСТЕТИЧНОМУ ВИХОВАННЮ УЧНІВ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЇ	28
2.1 Реалізація учителем завдань естетичного виховання учнів в процесі трудового навчання.....	28
2.2. Метод проектів як чинник ефективного естетичного виховання учнів.....	33
2.3 Напрями естетичного виховання на уроках технології.....	46
ВИСНОВКИ	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	56

ВСТУП

Роль естетичного виховання у формуванні особи, її усебічному розвитку важко переоцінити. Вже в давнину відмічали значення краси в житті і діяльності людини. Виключно великий і різноманітний вплив мистецтва як найважливішого елементу краси і естетичного відношення до дійсності на людину. Воно сприяє розвитку свідомості і почуттів особи, її поглядів і переконань, велику роль грає у формуванні моральності, створює умови для духовного підвищення людини.

Естетичне освоєння дійсності людиною не обмежується однією лише діяльністю в області мистецтва : в тій або іншій формі воно є присутнім у всякій творчій діяльності. Іншими словами, людина виступає художником не лише тоді, коли він безпосередньо створює витвори мистецтва, присвячує себе поезії, живопису або музиці. Естетичний початок закладений в самій людській праці, в його діяльності, спрямованій на перетворення навколишнього життя і самого себе. Естетичний розвиток особистості починається в ранньому віці. Дуже важко формувати естетичні ідеали, художній смак, коли людська особистість вже склалася. Необхідно звернути особливу увагу на естетичне виховання дітей шкільного віку, починаючи з початкових класів. У зв'язку з цим зростає роль учителів, які, здійснюючи освітній процес, компетентно вирішують виховні завдання, у тому числі завдання естетичного виховання починаючи з молодших класів.

Проведене нами анкетування учителів початкових класів показало, що на практиці педагоги часто не усвідомлюють повною мірою важливості естетичного виховання в процесі навчання, тому виховний потенціал шкільних предметів залишається нереалізованим. Слід назвати такі дисципліни, як образотворче мистецтво, музика, навколишній світ, літературне читання, витоки, а також трудове навчання.

Усе сказане визначило вибір теми дослідження - «Формування естетичної позиції майбутніх вчителів технологій».

Мета дослідження : формування естетичної позиції майбутнього вчителя технологій.

Завдання дослідження:

1. Надати загальну характеристику естетичного виховання особистості учнів закладу загальної середньої освіти.

2. Проаналізувати особливості формування естетичного виховання учнів 10-11-их класів в процесі організації проєктної діяльності на заняттях технології.

3. Проаналізувати структуру та зміст програми «Технології» 10-11 клас (рівень стандарту).

4. Розробити календарно-тематичне планування та методичку організації проєктної діяльності учнів засобами технології виготовлення виробів в'язаних гачком (предмети інтер'єрного призначення).

Об'єкт дослідження - естетичне виховання учнів як педагогічне явище.

Предмет дослідження – естетична позиція діяльність учителя по вихованню на уроках технології.

Методи дослідження: для розв'язання поставлених завдань використано такі методи наукового дослідження: теоретичний аналіз наукових літературних джерел, синтез, узагальнення, порівняння, конкретизація, спостереження.

Наукова новизна одержаних результатів. Досліджено специфічні зв'язки загальної характеристики формування естетичної позиції особистості учнів на заняттях технології.

Визначено ефективність формування естетичної позиції учнів 10-11-их класів в процесі організації проєктної діяльності на заняттях технології.

Набуло подальшого розвитку обґрунтування важливості естетичного виховання учнів.

Практичне значення одержаних результатів. Розробка методики формування естетичної позиції в процесі організації проектної діяльності учнів на заняттях технологій засобами технології (ремонт одягу).

Досягнення поставленої мети пов'язане з рішенням наступних завдань :

1. Розкрити поняття, завдання, шляхи здійснення естетичного виховання.

2. Охарактеризувати вікові особливості розвитку пізнавальної сфери учнів.

3. Виявити рівень реалізації учителями завдань естетичного виховання учнів в процесі навчання.

4. Визначити і описати основні напрями естетичного виховання учнів на уроках технологій.

5. Представити досвід розробки і проведення уроків технології в закладі загальної середньої освіти.

В ході дослідження використовувалися такі методи, як вивчення наукової літератури і нормативних документів, вивчення продуктів діяльності дітей, анкетування учителів, спостереження за діяльністю дітей, узагальнення педагогічного досвіду.

Апробація результатів дисертації.

Участь у V Усеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні питання економічного розвитку в сучасних умовах».

Участь у V Міжнародній конференції «Проблеми і тенденції розвитку сучасної економіки в умовах інтеграційних процесів: теоретичні та практичні аспекти».

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ПОЗИЦІЇ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ

1.1 Естетичне формування позицій майбутніх вчителів технологій: поняття, завдання, шляхи здійснення

У цьому розділі ми розглянемо основні теоретичні підходи вітчизняних і зарубіжних педагогів і психологів до проблеми естетичного виховання учнів, розкриємо поняття "естетичне виховання", виявимо його мету, завдання, розглянемо основні категорії естетичного виховання і їх особливості в молодшому шкільному віці, а також шляхи і засоби естетичного виховання.

У Національній програмі по підготовці кадрів пріоритетним напрямом проголошено вдосконалення підготовки майбутніх учителів. У ній особлива увага приділяється особі майбутнього фахівця, його культурі, професійним якостям і педагогічній майстерності.

Перед педагогічною освітою стоїть завдання формування у майбутніх учителів педагогічної і естетичної культури - як чинників професійно-особової підготовки, професійного становлення, бо педагогічне мистецтво і творчість неможливі без тієї і іншої культури учителя. Сучасні педагогічні кадри - нове покоління учителів та вихователів, якісно нові професіонали, з новими вимогами до них: «Людина, яка покликана учити і виховувати інших, передусім, має бути усебічно розвиненою» (И.А. Каримов), природно, і естетично розвиненим, з високою естетичною культурою, «естетично багатим світоглядом». У Програмі по підготовці кадрів даються орієнтири підготовки учителів нової формації, визначаються напрями освіти, виділяються його цінності і пріоритети. У ній даються установки на

оновлення змісту освіти, розробку принципів і критеріїв його відбору, пошук оптимальних форм, методів, педагогічних технологій, інноваційних методик. Посилюється увага до педагогічних і художньо-естетичних дисциплін, естетизації учбово-виховного процесу. Зусилля викладачів спрямовані на виховання, формування, вдосконалення педагогічної і естетичної культури майбутніх учителів. Проте в цьому процесі має бути уточнення поняття «Педагогічна культура», «естетична культура учителя», від чого вони залежать, яку роль грають, особливо естетична культура, в педагогічній діяльності. Ці культури учителя залежать від його загальної і особистої культури, які є важливим чинником професійно-особового становлення. У сучасному трактуванні загальна культура - це виховання, знання, розвиток; духовне життя і діяльність, її результати; принципи, погляди, позиції, ідеї; міра індивідуального вдосконалення; відношення до культурної спадщини; ціннісні орієнтації; відношення до самовдосконалення. Педагогічна культура розглядається як «інтеграція, синтез природних і придбаних особових властивостей, що забезпечують високий рівень діяльності учителя, вихователя» (по Е.В. Бондаревской, К.М. Левитану і Н.В. Седову). Ця ще і наявність духовності, прояв наглядної енергії, високий педагогічний результат. Педагогічна культура має подвійний характер: соціальний і персоніфікований. Таким чином, педагогічна культура має індивідуальний характер, свою неповторну своєрідність, з сукупністю властивих їй особливостей. В той же час, педагогічна індивідуальність стає цілісною характеристикою не лише особи учителя, але і його діяльності. Комплекс індивідуально-особових якостей, здібностей і особливостей, як «різноманіття думок, почуттів, проявів волі, потреб, мотивів, бажань, інтересів, звичок, настроїв, переживань, якостей, інтелекту, схильностей, здібностей і інших особливостей . створює унікальну цілісну структуру індивіда» [2, с. 172]. Індивідуальність учителя технологій - важлива складова в загальній педагогічній

культури. У змісті загальної педагогічної культури входять ще і життєві установки, пріоритети загальнолюдських цінностей, духовні потреби, кругозір - науковий, політичний, художній, загальноприйняті норми поведінки (по М.А. Вербу). Ядром цієї культури М.А. Верб виділяє вченість і вихованість в їх єдності.

Естетика - наука про природу емоційно-ціннісного відношення людини до світу, наука про прекрасний, красі в житті і мистецтві. Краса для учителя не лише предмет естетичного милування, це важливий чинник успіху в роботі (під керівництвом учителя вчаться спостерігають і пізнають прекрасне, через красиве тягнуться до гуманного, вчаться цьому, відчують позитивні емоції). Учитель - художник, поет, артист, драматург, режисер, постановник уроку, бесіди, гри, він же і актор, завжди у пошуках яскравих форм виразності на високому естетичному рівні. Йому потрібні сценічна мова, ораторське мистецтво і, звичайно, сценічні рухи, бездоганна зовнішність і т. д. - усе це вимагає тонкої естетизації. Учителеві технологій необхідно володіти технікою гри, переживати, бути натхненним, завжди з гарним, підведеним настроєм. Учитель технологій - творець. Урок, бесіда, педагогічна гра - це мистецтво, творчість з високим естетичним потенціалом. Педагогічна діяльність вчителя технологій це - художньо-естетична діяльність. У учбово-виховному процесі використовуються як естетичні, так і художні засоби, безумовно, при відповідній підготовці учителя. Для цього йому необхідно: - знати естетику, її категорії і сфери прекрасного; - бути чуйним до прекрасного, відчувати і розуміти красу; - розвивати свої ораторські, режисерські і акторські якості; - образно і творчо мислити, говорити красиво, стежити за мовою і мн. ін. Майстерність учителя технологій, його творчість тісно пов'язані з естетикою педагогічної праці, що вимагає ряду таких відповідних здібностей, як: «дар слова» : говорити зв'язно, плавно, красиво, захоплююче; при цьому в єдиному комплексі мають бути такі сфери мовного мистецтва, як мова, яскрава,

образна, виразна, естетично наповнена; ораторське мистецтво, переконливе, естетично-орієнтоване. Саме ці мовні сфери допомагають учителеві технологій «входити в образ», створювати у дітей емоційно-естетичне враження, викликати емоційно-естетичний відгук, залучити їх в потрібний «учбовий сценарій», брати участь в нім і т. д. Учителеві технологій потрібна «естетико – педагогічна техніка», а це в першу чергу: голос, виразний, енергійний, звучний, приємний, бажано приглушено-низький (більше вражаючий) і такий, що добре запам'ятовується (необхідно працювати над ним - тренувати цей естетико - педагогічна інструмент); міміка як своєрідне мистецтво виражати думки, почуття, настрої і стани (також потрібно тренування руху м'язів особи, щоб міміка була естетична); погляд, виразний, багатозначний (потрібно відповідні вправи теплого, доброго, душевного, такого, що розташовує погляду); обличчя - нехай не таке красиве, але прекрасне своєю натхненністю, «внутрішнім світінням» (теж потребує спеціальних тренінгів); жести (рук) - важливий засіб емоційної дії на учня. Жест розкриває їм думки і почуття учителя (обов'язкові вправи не лише на переконливість, але і на виразність жестів рук, їх естетику); зовнішній естетичний вигляд учителя технологій. Усе в нім повинно бути естетично продумано, гармонійне - одяг, зачіска, манери, навіть осанка, хода. Зовні естетичний вигляд учителя - теж професійно-естетичний елемент педагогічної техніки і, звичайно, джерело естетико - виховної дії і впливу на учнях (особливо, якщо він естетично індивідуальний і оригінальний). Розглянута техніка естетики педагогічної праці, разом з потенційно-естетичними професійними і профільними знаннями - безперечний чинник майстерності, естетизації учбово-виховного процесу і високих результатів в роботі учителя по естетичному вихованню учнів. При цьому не можна зменшувати чинник естетичного змісту учбового процесу і позакласної роботи, особливе освоєння такими, що вчяться високоестетичних національних і

загальнолюдських цінностей, передусім, при вивченні художньо-естетичних предметів. Педагогічні ВНЗ готують майбутніх учителів, формують їх педагогічну культуру, естетичну, на яку слід звернути особливу увагу. Тут важливо виділити наступні показники естетичної культури майбутнього учителя технологій, усвідомленість відношень: естетико - пізнавальних, естетико - ціннісних, зовнішньо - естетичних, техніко-естетичних, естетики - етики педагогічного спілкування, естетики учбових одиниць - в їх змісті, технології, методиці, творчого пошуку в естетизації учбово-виховного процесу, естетико-педагогічного самовдосконалення, самосвідомості - критичного і оцінного відношення майбутнього учителя до своїх естетико-педагогічних досягнень.

Учитель технологій повинен знати усі професійно-естетичні засоби у своїй роботі. Він повинен усвідомлювати, що вчительська праця - мистецтво і творчість на високому естетичному рівні. Що головне для естетики праці учителя - це його духовно-естетичне багатство, висока емоційна культура, любов до дітей, потреба і здатність учити їх прекрасному. У нашому осмисленні головними ознаками естетичної культури учителя є: естетичне, естетико-педагогічне самовдосконалення; творча активність в естетизації педагогічного, учбово-виховного процесу; цілеспрямованість естетизації - зміст навчання, педагогічної технології і техніки на формування у учнів «естетично багатого світогляду»; використання в учбово-виховних цілях національних і загальнолюдських естетичних цінностей; соціально-творча активність по «презентації» своєї естетико-педагогічної інтелектуальної «продукції» і практичної естетико-виховної результативності.

Отже, слід виділити такі тези:

- Естетичний аспект змісту освіти - навчання - розвитку - виховання, естетичні елементи в технології і техніці педагогічної праці - оптимізатори організації учбово-виховного процесу, чинники активізації

учеників, способи вироблення у них позитивних емоцій, формування естетичних знань, понять, представлень, естетично-ціннісних орієнтацій; естетичні знання, уміння і навички, естетика педагогічної технології і техніки - складова частина педагогічної роботи.

- Естетика - етика педагогічного спілкування - важливий засіб естетико-етичного виховання учнів (в рівній мірі як вербальне, так і невербальне);

- Естетична культура сучасного учителя технологій, її формування, розвиток і вдосконалення - пріоритетно важливе завдання в підготовці майбутніх учителів;

- Естетична культура учителя технологій - складена його педагогічною культурою, важливий чинник професійно-педагогічного успіху.

1.2 Формування естетичних смаків у учнів на уроках трудового навчання

Головне завдання, що стоїть перед сучасною системою освіти - виховання гармонійно розвиненої особи. У формуванні гармонійно розвиненої особи естетичному вихованню належить значна роль. Нині найважливіше завдання, які вказується в Основних напрямках Реформ загальноосвітніх і професійних закладів загальної середньої освіти, - «значне поліпшення художньої освіти і естетичного виховання учнів. Необхідно розвивати почуття прекрасного, формувати високі естетичні смаки, уміння розуміти і цінувати витвори мистецтва, пам'ятники історії і архітектури, красу і багатство рідної природи. Краще використати в цих цілях можливості кожного учбового предмета, особливо літератури, музики образотворчого мистецтва, трудового навчання, естетики, що мають велику пізнавальну і виховну силу».

Естетичне виховання - це виховання здатності сприйняття і правильного розуміння прекрасного насправді і в мистецтві, виховання естетичних почуттів, суджень, смаків, а також здібності і потреби брати участь в створенні прекрасного в мистецтві і в житті. Прекрасне насправді - джерело прекрасного в мистецтві.

Гармонійно розвинена людина прагне жити і працювати красиво [16,75].

Естетичне виховання, будучи частиною ідейного, морального, трудового і фізичного виховання, спрямоване на усебічно розвиток нової людини, у якої інтелектуальна і фізична досконалість поєднується з високою культурою почуттів. Естетичне відношення до світу - це, звичайно, не лише споглядання краси, а, передусім, прагнення до творчості за законами краси.

Естетичне виховання нерозривно пов'язане з трудовим вихованням. Не «можна собі уявити ... трудове виховання без пізнання прекрасного в цілях, змісті і процесі праці..., в той же час, не можна собі уявити і естетичне виховання, відірване від активної творчої діяльності і боротьби за досягнення ідеалів». Естетичний смак виражає оцінку дійсності з позиції вироблених у людини уявлень про прекрасний, потворний, комічний, трагічний і так далі. Кожна людина повинна виховувати, збагачувати, удосконалювати естетичний смак. Естетичне виховання припускає формування сприйнятливості людини до мистецтва і прекрасному, існуючому в творіннях Людини. К.Д. Ушинский писав, що в кожному предметі учбового циклу міститься естетичний елемент, і завдання наставника полягає в тому, щоб довести його до дитини. Завдання закладів загальної середньої освіти - сформувати у дитини естетичне відношення до дійсності, потреба в діяльності за законами прекрасного. Розвиваючи естетичний смак, потрібно навчити учнів бачити і оцінювати прекрасне, тобто виховати культуру естетичного сприйняття і почуття. Результатом естетичного

виховання має бути формування у підростаючого покоління естетичного ідеалу. Естетичний ідеал і естетичний смак є стійкими властивостями особи, є критеріями естетичних оцінок, саме з точки зору цих властивостей людина естетично оцінює дійсність.

Заклад загальної середньої освіти, впроваджує основи формування особи дитини, виховує з них не лише свідомих громадян і хороших фахівців, але і людей з розвиненим естетичним смаком. Схильність до естетичного сприйняття дійсності у дітей проявляється досить рано. В. А. Сухомлинський писав, що «дитина за своєю природою - допитливий дослідник, відкривач світу. Так нехай перед ним відкривається дивовижний світ в живих фарбах, яскравих і трепетних звуках, в казці і в грі, у власній творчості, в красі, що надихає його серце, в прагненні робити добро людям». Враховуючи цю особливість учеників, необхідно показати їм велич і красу праці, навчити їх працювати на загальну користь так, щоб праця стала для них потребою. При цьому велика увага приділяється вихованню почуття прекрасного, бажання своїми руками зробити щось красиве, необхідне суспільству, закладів загальної середньої освіти, сім'ї.

Практично усі теми програми по предмету «Обслуговуючу працю» дозволяють здійснювати естетичне виховання учнів під час освітнього процесу під час освітнього процесу на уроках технології.

«Ручна творча праця, що становить основу діяльності народних художніх промислів, - це форма праці, що дожила до наших днів, природно поєднує в собі усі сторони людської особистості, здатність людини відчувати і творити, працювати і радіти, пізнавати і учити інших, що проявляє у безперервному цілому. У педагогічній практиці пропонується притягати і досвід особистих стосунків дитини. Давати, наприклад, творчі завдання по зіставленню, порівнянню переживань, що виникають в процесі слухання музичного твору, з переживаннями, психічними станами, що народжуються в життєвих ситуаціях.

Дорослі і діти постійно стикаються з естетичними явищами. У сфері духовного життя, повсякденної праці, спілкування з мистецтвом і природою, в побуті, в міжособовому спілкуванні - скрізь естетичні категорії прекрасне і потворне, трагічне і комічне грають істотну роль. Краса доставляє насолоду і задоволення, стимулює трудову активність, робить приємними зустрічі з людьми, потворне відштовхує, трагічне учить співчуттю, комічне допомагає боротися з недоліками.

Естетичне виховання на уроках технології засноване на розвитку інтересу і творчих можливостей учнів. Усі учбові вироби вибиралися з урахуванням ряду психологічних особливостей навчаних, оскільки тільки в цьому випадку виникає інтерес і з'являється мотивація до подальшої учбово-пізнавальної діяльності. Усі об'єкти праці підбираються з таким розрахунком, щоб вони були максимально пізнавальними з точки зору політехнічного навчання, мали естетичну привабливість, давали уявлення про традиційні художні види обробки матеріалу. Крім того, вибрані об'єкти праці відкривають широкі можливості для розвитку творчості, яка може бути реалізована більш повно в проектній діяльності, і, нарешті, можуть бути виконані в шкільній майстерні. Кінцевий результат навчання за програмою «Художня обробка матеріалів» полягає в тому, щоб діти могли освоїти різні художні способи обробки матеріалів, уміли самостійно виготовити красиві, потрібні речі, що приносять задоволення результатами праці. Естетичне виховання в процесі оволодіння учнями відповідних технологій здійснюватиметься успішніше при використанні можливостей сучасного комп'ютерного забезпечення з метою ілюстрації матеріалу, що викладається, а також для підготовки робочих ескізів. Естетичне виховання впливає на розвиток художнього смаку, просторової уяви, абстрактного мислення, окоміру, акуратності. Естетичне виховання в процесі творчої праці дозволяє вирішувати завдання розвитку особистості, формування творчого відношення до

праці і проблеми вибору професії. У найзагальнішому вигляді естетичне виховання можна визначити як цілеспрямований процес формування творчо активної особи дитини, здатної сприймати і оцінювати прекрасне, трагічне, комічне, потворне в житті і мистецтві, жити і творити «за законами краси» [7; 51].

Поняття "Естетичне виховання" є найзагальнішим в теорії естетичного виховання. Воно включає ряд залежних від нього понять. Серед них слід зазначити: естетичний розвиток, естетичний смак, естетичний ідеал, естетичне почуття. Естетичний розвиток - процес цілеспрямованого становлення в дитині сутнісних сил, що забезпечують активність естетичного сприйняття, творчої уяви, емоційного переживання, а також формування духовних потреб.

Естетичний смак - здатність людини до оцінки предметів, явищ, ситуацій з точки зору їх естетичних якостей. Істотним компонентом в прояві смаку є естетичний ідеал.

Естетичний ідеал - цілісний, соціально обумовлений, конкретно-чуттєвий образ, що є втіленням представлень людей про досконалість краси в природі, суспільстві, людині, мистецтві.

Естетичне почуття - суб'єктивне емоційне переживання естетичного відношення до предметів і явищ навколишнього світу. Естетичне почуття виражається в духовній насолоді або відразі, супроводжуючій сприйняття і оцінку предмета в єдності його змісту і форми. Розвиток і виховання естетичного почуття спрямований на формування у вихованців естетичного ідеалу і засвоєння ними естетичних норм і оцінок [5,34].

Завданнями естетичного виховання є:

1. Формування естетичної свідомості, що включає сукупність знань по основах естетики, світової і вітчизняної культури, здатність розуміти і відрізняти достовірно прекрасне в мистецтві, народній художній творчості, природі, людині від сурогату.

2. Формування естетичних почуттів, смаків; педагогічно коректна протидія дезорієнтуючим впливам псевдокультури; розвиток мотивацій (потреб, інтересів) і здібностей до художньо-мистецької діяльності.

3. Формування способів художньо-мистецької діяльності; підтримка обдарованих дітей : вироблення досвіду (умінь і навичок) організації місця існування, праці, вчення з урахуванням естетичних норм і потреб [18,101].

Не менш важливою стороною змісту естетичного виховання є його спрямованість на особовий розвиток учнів. Передусім, необхідно формувати у учнів естетичні потреби в області мистецтва, в досягненні художніх цінностей суспільства. Найважливішим елементом змісту естетичного виховання є розвиток у художніх сприйнятть, що вчать. Ці сприйняття повинні охоплювати широку сферу естетичних явищ. Зокрема, необхідно навчити учнів сприймати прекрасне в різних видах мистецтва, в природі, в навколишньому житті і в поведінці людей. Істотним компонентом естетичного виховання є оволодіння знаннями, пов'язаними з розумінням мистецтва і умінням виражати свої судження (погляди) з питань художнього відображення дійсності. З цим пов'язано формування у кончин, що вчать, і понять про специфіку відображення цієї дійсності в різних видах і жанрах мистецтва, вироблення уміння аналізувати зміст і морально-естетичну спрямованість мистецтва. Велике місце в змісті естетичного виховання займає формування у учнів художнього смаку, пов'язаного із сприйняттям і переживанням прекрасного. Треба навчити учнів відчувати красу і гармонію справжнього витвору мистецтва, проявляти художню вимогливість, а також прагнення до підвищення культури поведінки. Важливим змістовним компонентом естетичного виховання є залучення учнів до художньої творчості, розвиток їх схильностей і здібностей до музики, образотворчого мистецтва і літератури. Л. Н. Толстой висловлював переконання в тому, що у кожної дитини є різноманітні потреби в

художній творчості, які необхідно розвивати і використати в цілях виховання.

Нарешті, естетичне виховання повинне спрямовуватися на розкриття і осмислення цивільної основи мистецтва і сприяти формуванню у громадських поглядів, що вчать, і переконань, а також моральності [25,46].

Таким чином, учбова діяльність - один з шляхів здійснення естетичного виховання. Потенціал естетичного виховання учнів мають багато учбових дисциплін: образотворче мистецтво, музика, навколишній світ, літературне читання, витоки, а також трудове навчання.

У наш час проблема естетичного виховання, розвитку особистості, формування її естетичної культури одне з найважливіших завдань, що стоять перед закладом загальної середньої освіти. Вказана проблема розроблена досить повно в працях вітчизняних і зарубіжних педагогів і психологів. Серед них Д.Н. Джола, Д.Б. Кабалевский, Н.И. Киященко, Б.Т. Ліхачов, А.С. Макаренко, Б.М. Неменский, В. А. Сухомлинский, М.Д. Таборидзе, В. Н. Шацкая, А.Б. Щербо, М.Н. Фроловская, О. Н. Апанасенко., А.В. Потемкин і інші. У використаній літературі є безліч різних підходів до визначень понять, вибору шляхів і засобів естетичного виховання. Розглянемо деякі з них.

У короткому словнику по естетиці естетичне виховання визначається як «система заходів, спрямованих на вироблення і вдосконалення в людині здатності сприймати, правильно розуміти, цінувати і створювати прекрасне і піднесене в житті і мистецтві» Беляєв, А.А., Новіков, Л.И., Толстых, В. І. Естетика. Словник. - М.: Політвидав, 1989. - 448 с. В обох визначеннях йдеться про те, що естетичне виховання повинне виробляти і удосконалювати в людині здатність сприймати прекрасне в мистецтві і в житті, правильно розуміти і оцінювати його. Підкреслюється, що естетичне виховання не повинне

обмежуватися тільки споглядальним завданням, воно повинне також формувати здатність створювати прекрасне в мистецтві і житті.

Б.Т. Ліхачов у своїй книзі «Теорія естетичного виховання учнів» спирається на визначення, дане До. Марксом: «Естетичне виховання - цілеспрямований процес формування творчо активної особи дитини, здатної сприймати і оцінювати прекрасне, трагічне, комічне, потворне в житті і мистецтві, жити і творити »за законами краси« [29,305]. Естетичне виховання, використовуючи для своїх цілей художнє виховання, розвиває людину в основному не для мистецтва, а для його активної естетичної життєдіяльності. Важливим завданням естетичного виховання є формування в учнях почуття співпереживання, уміння поставити себе на місце іншого, і досягти цього засобами мистецтва представляється цілком можливим. Окрім формування естетичного відношення дітей до дійсності і праці, естетичне виховання паралельно вносить вклад і в їх усебічний розвиток. Естетичне виховання сприяє формуванню моральності людини, розширює його знання про світ, суспільство і природу. Різноманітні творчі заняття дітей сприяють розвитку їх мислення і уяви, волі, наполегливості, організованості, дисциплінованості.

Таким чином, найвдаліше мета естетичного виховання звучить так - формування гармонійної індивідуальності, усебічно розвиненої людини, утвореної, високоморальної, здатної до рефлексії і співпереживання, що розуміють красу життя і красу мистецтва, уміння бачити навколишнє життя очима іншої людини. Ця мета також відбиває і особливість естетичного виховання, як частини усього педагогічного процесу.

З самого початку викладання «Технології» необхідно розвивати в дітях комплекс здібностей усебічного сприйняття творів, талант читача, глядача, слухача, талант співучасті в творчості. Первинне освоєння витвору мистецтва пред'являє специфічні вимоги до форм організації

сприйняття. Д.Б. Ліхачов приділяє особливе місце у своїй роботі питанням методики. «Найефективніше перша зустріч дитини з витвором мистецтва відбувається у формі вільного спілкування. Педагог заздалегідь зацікавлює дітей, вказує, на що звернути особливу увагу і спонукає до самостійної роботи. Таким чином, реалізується педагогічний принцип єдності організації колективної класної, позакласної, позашкільної і домашньої роботи. Позакласна і домашня робота зі своїми вільнішими формами поступово стає органічною частиною учбових занять. З цією метою учитель на уроці учить дітей навичкам і прийомам самостійної роботи. Усе це дозволяє дітям відповідно до завдань учителя приділяти серйозну увагу первинному сприйняттю поза уроком: індивідуальному і колективному читанню в особах, спільним походам в кіно, перегляду і прослуховуванню телі- і радіопередач» [22,133]. У рамках позакласних і домашніх занять пропонується дати дітям завдання по збору історичного матеріалу, що характеризує час, описаний, зображений, звучний в творі. Виконання дослідницьких завдань, що стосуються створення твору, обговорення з дітьми спірних місць в творі, незрозумілих ситуацій і термінів - усі ці прийоми активізують сприйняття, роблять його глибшим і повнішим, породжують стійкий інтерес, створюють реальну основу для подальшої роботи над твором. Взаємодія дитини і витвори мистецтва передусім розпочинається із сприйняття. Виховна і освітня мета буде досягнута, коли твір безпосередньо сприйнятий учнем, коли освоєна його ідейно-художня суть. Дуже важливо приділяти особливу увагу саме процесу сприйняття художнього твору. У основі методики естетичного виховання лежить спільна діяльність педагога і учня по розвитку у нього творчих здібностей до сприйняття художніх цінностей, до продуктивної діяльності, усвідомленого відношення до соціального, природного, предметного середовища. Успіх цієї роботи багато в чому визначається

тим, якою мірою враховуються індивідуальні особливості, потреби і інтереси виховуваного, рівень його загального розвитку.

Головне завдання естетичного виховання пов'язане з формуванням у кожного виховуваного естетичній творчій здатності. Важливе полягає в тому, щоб виховати, розвинути такі якості, потреби і здібності особи, які перетворюють індивіда в активного творця, творця естетичних цінностей, дозволяють йому не лише насолоджуватися красою світу, але і перетворювати його за законами краси.

Суть цього завдання полягає в тому, що дитина повинна не лише знати прекрасне, уміти їм милуватися і оцінювати, а він ще повинен і сам активно брати участь в створенні прекрасного в мистецтві, житті, праці, поведінці, стосунках. Почуття краси природи, навколишніх людей, речей створює в дитині особливі емоційно-психічні стани, збуджує безпосередній інтерес до життя, загострює допитливість, мислення, пам'ять. Через усю сукупність стосунків і здійснюється формування морально-естетичного вигляду дитини.

1.3 Рівні та критерії естетичної вихованості учнів

Під вихованістю розуміється комплексна властивість особи, що визначає сформованість її якостей. Розуміючи під естетичною вихованістю комплексну властивість особи, яка характеризується : наявністю і мірою сформованості у неї суспільно значимих якостей, що відбивають її усебічний гармонійний розвиток і почуття прекрасного як найповнішого втілення естетичного відношення людини до дійсності, ми вважаємо за можливе в якості однієї з найважливіших, дійсно інтегральних якостей запропонувати використати естетичну культуру учнів, досить повно відбиваючу спрямованість особи і її активну життєву позицію по відношенню до безкультурності, неучтва, бездуховності [20].

Початковий критерій розвитку естетичної культури учнів - критерій достатності естетичних знань (естетичний кругозір), тобто створення певного запасу елементарних естетичних знань і вражень, без яких не можуть виникнути схильність, інтерес до естетично значимих предметів і явищ.

Естетичні знання функціонують як на емпіричному, так і на науковому рівнях. При цьому, говорячи про розвиток естетичної культури учнів, необхідно враховувати, що вони будуть представлені в нерозривній єдності, комплексно.

Достатність естетичних знань у учнів характеризується рядом показників. Це глибокі різнобічні знання про те, що таке естетика, культура і особа, суть і функції культури, типологія культур, історія культури, естетика поведінки, побуту. Це накопичення елементарних естетичних знань, починаючи із створення запасу різноманітних колористичних, звукових, пластичних вражень, сприяючих появі у учнів емоційної чуйності. Ця наявність запасу визначених конкретно - чуттєвих вражень, що дозволяють зробити природний перехід від чуттєво-емоційного до абстрактно-логічного способу отримання інформації. Достатність естетичних знань це також знання змісту необхідних в повсякденному житті вимог уміння жити «за законами краси», розуміння їх суті. Це здатність співвідносити свою поведінку і поведінку оточення відповідно до вимог цих «законів», а також оцінювати факти «естетичної» і «неестетичної» поведінки, знаходити в навколишній дійсності об'єктивне підтвердження цих вимог.

Важливим показником достатності естетичного кругозору учнів є оволодіння ними основними поняттями, термінами естетики, культурології

Іншими показниками цього критерію є наявність у знань головних фактів історії вітчизняного і зарубіжного мистецтва, що вивчаються, який припускає сформованість у учнів уміння оперувати отриманими

знаннями, самостійно витягати їх з історичних джерел, розвинути здатність аналізувати і оцінювати факти, явища, події культурного життя, розкривати причинно-наслідкові зв'язки між ними, а також висловлювати обгрунтовані судження.

Прихильність учнів до соціального досвіду, духовним, моральним, естетичним цінностям попередніх поколінь допомагає таким, що вчиться зрозуміти проблеми і реалії стану сучасної культури. Тому наступним показником достатності естетичного кругозору ми поставили показник інформованості про помітні явища сучасної естетичної і художньої культури.

Враховуючи, що естетичні знання учнів проявляються в рівні їх естетичної культури, в ході дослідно-експериментальної роботи, під час учбових занять моделювалися також елементи повсякденного життя, де виникла необхідність здійснення реальної дійсності у вирішенні естетичної ситуації. Цьому сприяли вживані на заняттях система творчих завдань : розминки, завдання на розвиток уяви, спостережливості, уваги, пам'яті; аналіз, завдання за рішенням проблемних ситуацій; виконання розвиваючих завдань пошукового характеру, рішення творчих завдань і інші форми.

Якість рішень таких завдань і стало ще одним з показників, що дозволяє в сукупності оцінити достатність у учнів естетичного кругозору. Були встановлені наступні рівні достатності естетичних знань : високий, достатній, середній, низький. На кожному з цих рівнів розглядалися певні показники:

- знання головних фактів історії вітчизняного і зарубіжного мистецтва;

- знання спеціальних різних видів мистецтва, законів творчої діяльності;

- інформованість про помітні явища сучасної естетичної і художньої культури.

Перший рівень - високий. До цього рівня відносяться учні, у яких естетичний кругозір характеризується широтою, об'ємом, глибиною знань. Специфіка естетичних знань полягає в тому, що воно вдягається в наочну форму дії на усі сторони людської істоти. Різноманітність і багатство знань про естетичне освоєння людиною природи, про саме собі, про світ художніх цінностей - основа формування широких естетичних інтересів, потреб, смаків. Тому у учнів з цим рівнем естетичної розвиненості досить багатосторонній інтерес до історії, теорії культури, мистецтва. Обсяг естетичних знань далеко виходить за межі програми. Учні цього рівня здатні давати аналіз, оцінку тому або іншому естетичному явищу. У таких учнів істи потребу, уміння оперувати отриманими знаннями, самостійно витягати їх з різних джерел, творчо їх застосовувати.

Другий рівень - достатній. Характеристика учнів цього рівня дозволяє зробити висновок, що їх інтерес до естетичних знань суто вибірковий, строго обкреслений лише, так званою, обов'язковою «необхідною» інформацією, знання наближені в основному до передбачених підручниками і програмою. Дуже часто знання поверхневі і узяті з випадкових і не завжди критично сприйнятих джерел.

Третій рівень - середній. Про цю категорію учнів слід сказати, що їх інтерес до естетичних знань нестійкий, існує безліч пропусків. В цілому рівень знань явно недостатній, щоб розбиратися в явищах культури, мистецтва. Знання уривчасті і абсолютно негрунтовні. Ця категорія учнів не відрізняється естетичною зрілістю в судженнях і вчинках.

І, нарешті, четвертий рівень - низький. До цього рівня відносяться учні, у яких інтерес до історії мистецтва практично не виражений, технологічні знання уривчасті, бідні. Вони не розуміють специфіку різних видів мистецтва, законів художньої творчості, не мають навички, здатності аналізувати, висловлювати обгрунтовані судження про те або

інше естетичне явище, уявленнях про помітні явища сучасної художньої культури наївні, знань фактично немає.

Наступним критерієм розвитку естетичної культури виступає критерій сформованості естетичного відношення. Тут ми розрізняємо ті ж рівні, що і при характеристиці достатності естетичних знань, естетичного кругозору. Високому рівню відношення до мистецтва, культурі і технологічній освіті відповідають учні з розвиненим виборчим естетичним сприйняттям, високим рівнем духовного емоційного життя. Цьому рівню розвитку учнів характерна наявність різнобічних естетичних інтересів, індивідуальних переваг, потреба систематично стежити за розвитком мистецтва, спілкуватися з мистецтвом, творчо застосовувати отримані естетичні знання. Учні цілком чітко, обгрунтовано, маючи необхідні для цього знання, уміння і навички, можуть давати оцінку художньому явищу, не боячись самостійності судження.

На достатньому рівні сформованості естетичного відношення до мистецтва учні проявляють емоційну чуйність до трудового навчання, до прекрасного, але у них недостатньо розвинена вибірковість естетичного сприйняття. Інтереси, потреби, переваги як в придбанні нової естетичної інформації, так і у використанні в практиці - випадкові. У учнів цього рівня, немає достатніх умінь давати адекватну оцінку художньому явищу, не завжди є присутньою внутрішня потреба в таких операціях.

На середньому рівні учні не зацікавлені в емоційних враженнях, свої відчуття від витвору мистецтва висловлюють «на вимогу». Потреба, інтерес, перевага обумовлені «корисливими» причинами. У оцінці естетичних явищ може давати лише прості індіферентні характеристики.

У учнів з низьким рівнем естетичного відношення до мистецтва емоційна чуйність на прекрасне проявляється дуже рідко, відсутні

скільки-небудь чіткі, усвідомлені інтереси, потреби, переваги. У оцінці художніх творів немає навіть простих умінь і навичок.

Іншим критерієм розвитку естетичної культури учня є його залученість в естетичну діяльність, яка є показником формування естетично активної, творчої, творчої, а не пасивної особи. Естетична активність проявляється в діяльності учня, здійснювана за особистою ініціативою, за глибоким переконанням, а не тільки по тому, що це входить в коло його обов'язків.

В зв'язку з цим вона служить мірилом наявності естетичної культури учня, соціальної, культурної цінності рівня розвитку і сформованості його естетичної свідомості.

Показником цього критерію виступають, передусім, що приймаються молодими людьми значні вольові спрямування по естетичній самоосвіті і самовихованню, систематичне вивчення періодичних видань і різноманітної літератури по проблемах естетики, культури, мистецтва, технологічної освіти. Показником естетичної активності учня є його участь в трансляції естетичних знань, творче використання при цьому отриманих знань, вдосконалення свого гармонійного розвитку.

Естетична активність учня проявляється також в його непримиренності до фактів бездуховності, потворного. Це особливо цінно нині, коли з легкої руки сучасних засобів масової інформації потворне не лише підноситься як естетично позитивний початок, але і людина починає виховуватися таким чином, що поступово починає випробовувати насолоду від споглядання потворного і, більше того, від здійснення потворних (жорстоких, огидних) вчинків і дій. Показником естетичної активності є також естетичне відношення учня до власної поведінки, естетичний вигляд манер, жестів, міміки, одягу, мови. Естетичне почуття слова - одна з найважливіших передумов гармонійного розвитку особистості.

Показником залученості в естетичну діяльність є розвиток таких якостей, потреб і здібностей особи, які перетворюють індивіда в активного творця, творця естетичних цінностей, дозволяють йому не лише насолоджуватися красою світу, але і перетворювати його «за законами краси». У зв'язку з цим в характеристиці естетичної активності виділяються ті ж рівні, що і для визначення попередніх критеріїв розвитку естетичної культури учнів. Враховувалися наступні показники: готовність займати активну позицію по відношенню до прекрасного і потворного; вносити елементи естетики у свою працю, побут, поведінку; розвиток тих або інших художніх здібностей, участь в художній діяльності.

На високому рівні естетичної активності у учнів виражена самостійна активна естетична позиція, ініціатива, творчий підхід. Учні мають самостійні, оригінальні естетичні погляди, проявляють себе як творчу особу.

На достатньому рівні учні в змозі зайняти позитивну сторону відносно прекрасного і потворного, мають достатні, необхідні знання, уміння, навички, вносячи елементи естетики у свою працю, побут, поведінку. У художній діяльності беруть участь, оскільки вона стала в цьому учбовому закладі нормативно обов'язковою.

На середньому учні рівні у відношенні до прекрасного і потворного можуть дати лише просту мотивацію, художні здібності розвинені слабо. Низький рівень естетичної активності припускає, що естетично обгрунтована поведінка цієї групи учнів забезпечується шляхом контролю, заходами відповідальності, художні здібності практично не розвинені, участь в художній діяльності мінімально.

Таким чином, нами розглянуті критерії рівня естетичної вихованості :

- критерій достатності естетичних знань (естетичний кругозір);
- критерій сформованості естетичного відношення;

- критерій залученості в естетичну діяльність.

Ці критерії дозволяють учителям технології наочно визначати рівні естетичної вихованості учнів і проводити роботу по естетичному вихованню в процесі викладання дисципліни.

В якості основних показників естетичної вихованості особи нами були виділені наступні категорії: це естетична потреба, естетична цінність, естетичний ідеал, естетична оцінка, естетичне судження, естетичне почуття, естетичний смак. Сукупність цих категорій і їх сформованість на достатньому рівні є основою при оцінці ефективності виховного процесу.

РОЗДІЛ 2

ЗМІСТ РОБОТИ УЧИТЕЛЯ ПО ЕСТЕТИЧНОМУ ВИХОВАННЮ УЧНІВ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЇ

2.1. Реалізація учителем завдань естетичного виховання учнів в процесі трудового навчання

Естетичне виховання - найважливіша сторона виховання дитини. Воно сприяє збагаченню чуттєвого досвіду, емоційної сфери особи, впливає на пізнання моральної сторони дійсності, підвищує і пізнавальну активність, навіть впливає на фізичний розвиток.

Естетичне виховання на уроках технології в старших класах засноване на розвитку інтересу і творчих можливостей учнів. Усі учбові вироби вибираються з урахуванням ряду психологічних особливостей навчаних, оскільки тільки в цьому випадку виникає інтерес і з'являється мотивація до подальшої учбово-пізнавальної діяльності. Усі об'єкти праці підбираються з таким розрахунком, щоб вони були максимально пізнавальними, мали естетичну привабливість, давали уявлення про традиційні художні види обробки матеріалу. Крім того, вибрані об'єкти праці відкривають широкі можливості для розвитку творчості, яка може бути реалізована більш повно в проектній діяльності, і, нарешті, можуть бути виконані в шкільній майстерні.

Естетичне виховання в процесі оволодіння учнями відповідних технологій здійснюватиметься успішніше при використанні можливостей сучасного комп'ютерного забезпечення з метою ілюстрації матеріалу, що викладається, а також для підготовки робочих ескізів.

Естетичне виховання впливає на розвиток художнього смаку, просторової уяви, абстрактного мислення, окоміру, акуратності. Робота по естетичному вихованню учнів під час освітнього процесу має бути систематичною і цілеспрямованою.

Але щоб добитися результатів і виховати дитину естетично розвиненим, треба пам'ятати, що «естетичне виховання безперервне - воно здійснюється усіма учителями, на усіх заняттях, увесь час»

Освітня область «Технологія» має на меті закласти основи підготовки учнів до трудової діяльності в нових умовах, сприяти вихованню і розвитку ініціативної творчої особистості.

Система урочної і позаурочної роботи в закладі загальної середньої освіти по усіх учбових дисциплінах має бути спрямована на рішення вказаних завдань. Істотна роль в цьому відводиться технологічній освіті. Освітня область «Технологія» має великі можливості для створення умов культурного і особового становлення учнів. Повне використання виховного освітнього і розвиваючого потенціалу цієї області створює міцну основу для формування творчого, інтелігентної людини, що практично володіє різними видами діяльності і здатного вирішувати завдання, що виникають перед ним. Мінімум змісту основних освітніх програм по видах діяльності, що вивчаються, відбитий в двох традиційних для Українських закладів загальної середньої освіти напрямах: «Технологія. Технічна праця» і «Технологія. Обслуговуюча праця». Введення освітньої області «Технологія» в Державний стандарт поставило перед закладом загальної середньої освіти безліч завдань, одними з яких є методичні і технологічне забезпечення занять по різних розділах.

Необхідність розробки і введення нової освітньої області «Технологія» обумовлена тими глибокими соціальними змінами в усіх сферах нашого життя, які торкнулися виробничих стосунків власності, обміну і споживання матеріальних і культурних благ і послуг, що зажадало принципово іншого підходу до питання підготовки молодого покоління до самостійного життя.

Практично усі теми програми по предмету «Обслуговуючу працю» дозволяють здійснювати естетичне виховання учнів на уроках праці.

Так, наприклад на заняттях по кулінарії, учитель формує у учнів навички сервіровки столу, його прикраси; поведінка за столом. Він проводить бесіди про те, як повинні поєднуватися посуд, прикраси столу і скатертина, інтер'єр кімнати; дає поради по сервіровці повсякденного і святкового столів.

Учні вчаться фігурній нарізці фруктів і овочів за допомогою різних пристосувань; прикрас блюд зеленню лука, петрушки і кропу; овочами, що становлять блюдо. В процесі подібних робіт дівчинки придбавають уміння поєднувати корисне з красивим.

На підсумковому занятті по кулінарії накривається святковий чайний стіл за усіма правилами сервіровки. З будинку дівчинки приносять блюда і випічку, приготовані і прикрашені самостійно або за допомогою батьків, і влаштовується свято. Під час чаювання дегустують блюда, йде обмін рецептами. І, звичайно, проводиться бесіда за правилами етикету.

При проведенні уроків кулінарії наше завдання полягає в тому, щоб озброїти учнів знаннями і уміннями за технологією обробки харчових продуктів. Учні уміють виконувати технологічні операції при приготуванні, оформленні і зберіганні різних кулінарних блюд і заготівель харчових продуктів. На уроках знайомимо з основами раціонального харчування, властивостями і поживними цінностями харчових продуктів, а також знайомимо з професіями харчової промисловості : кухар, кондитер, технолог і так далі

На уроках кулінарії формуємо і розвиваємо уміння учнів самостійно приймати рішення, творчо підходити до виконання роботи (при дотриманні технологічної дисципліни), робити економічні розрахунки, знаходити оптимальний спосіб рішення поставленої задачі, працювати з технологічною документацією, сервірувати повсякденний і святковий стіл, правильно користуватися столовими приладами. При виконанні учнями практичних робіт робимо акцент на економне

відношення до продуктів в процесі приготування їжі. Особливу увагу при вивченні цього розділу приділяємо використанню різних інструментів і пристосувань, нагрівальних приладів, дотриманню правил безпеки праці і санітарно - гігієнічних вимог.

Знайомимо дівчаток з історією появи і розвитку кулінарії, національною кухнею, режимом харчування, видами сервіровки столу, правилами етикету в області їди, запрошення гостей і їх спілкування під час застілля. При вивченні кожної теми учні отримують знання про харчову цінність продуктів, що вивчаються, їх значення в живленні людини, приготуванню, оформленню і зберіганню.

У практиці роботи для формування знань і умінь за технологією приготуванні їжі разом з демонстрацією трудових прийомів в процесі приготування блюд використовуємо плакати, таблиці, карти інструкцій, спеціальну літературу.

Завдання ввідного уроку розділу полягає в тому, щоб забезпечити наочне сприйняття і свідоме осмислення суті технологічного процесу, що вивчається, і актуальності виконання виробу. Учні знайомляться з метою майбутньої роботи, її змістом, практичним завданням, технологічною документацією, організацією робочого місця, правилами безпечної роботи. Особлива увага приділяється показу трудових прийомів, що супроводжується демонстрацією різних засобів навчання.

У 10-11 класах дівчатка освоюють практичні уміння і навички по обробці харчових продуктів і приготуванню з них окремих блюд. У 10 класі учні освоюють процеси приготування різного виду бутербродів, блюд з яєць, гарячих напоїв, салатів з сирих і варених овочів. Також готують блюда з макаронних виробів, молока, кисіль і компот. У 11 класі повинні повністю приготувати обід: м'ясну або рибну закуску, суп, друге блюдо з м'яса або риби, десерт, також освоюють способи консервації харчових продуктів.

Для міцнішого оволодіння учнями практичними вміннями проводимо ввідний, поточний і завершальний інструктаж. Це допомагає учням проаналізувати і проконтролювати свою роботу, не допустити помилок або їх своєчасно виявити і усунути.

При виборі методів навчання виходимо із завдань розвитку пізнавальних інтересів і здібностей учнів. Інтерес до роботи у дівчаток виникає у той момент, коли їх повідомляють, які блюда вони готуватимуть. Розвиток інтересу до роботи залежить від творчої атмосфери, що виникає в процесі приготування блюд, заохочення самостійної практичної або дослідницької діяльності учнів.

Важливою особливістю технології як загальноосвітнім закладом середньої освіти дисципліни є інтеграційний характер і практика - орієнтаційна спрямованість формованих у знань, що вчать, і умінь. Оволодіння ними відбувається в процесі виготовлення конкретних виробів, тому таке велике значення має вибір об'єктів праці. Вони відповідають учбовій програмі і підбираються залежно від рівня знань і умінь учнів, враховуючи їх інтереси і матеріальні можливості. Ці вироби різної конструкції, розміру, мають різноманітну обробку. Усі практичні роботи доступні і посильні такими, що вчать.

Планування і підготовка кожного чергового заняття будуються на основі календарний - тематичного плану. Виходячи, зі змісту навчання кожне заняття конкретизують учбову і виховну меті уроку. Заняття за технологією носять, як правило, комбінований характер. Особливо можна виділити заняття по підсумковій перевірці знань, лабораторно - практичні роботи.

При складанні плану заняття передбачаємо його ввідну, основну і завершальну частини. Робимо акцент на нові поняття і вміння, особливості технології виготовлення виробу, які повинні освоїти і практично застосувати учнів. До заняття готуємо ті, що відповідають матеріально - технічне і наочне забезпечення. Вивчення кожного розділу

розпочинається з ввідного заняття, завданням якого є ознайомлення учнів з цілями майбутньої роботи, змістом нового матеріалу, практичним завданням, організацією робочого місця, правилами безпечної роботи. Особливу увагу приділяємо показу трудових прийомів. Перед уроком ставимо перед собою завдання добитися осмисленого освоєння учнями технології виготовлення швацького виробу. При цьому важливо формувати у учнів певні знання, уміння, навички в процесі роботи над виробом. Направляємо, спостерігаємо і коригуємо практичну діяльність учнів. З кожним роком навчання доля направляючої діяльності учителя зменшується на користь його діяльності, що коригує або консультативної.

При вивченні «Основ матеріалознавства» дівчинки оформляють колекції зразків тканин, на яких вчать використовувати контрастні поєднання в забарвленнях тканин і виконувати різні композиції : персонажі з мультфільмів, казок, фігури тварин і так далі

Велику роль в естетичному вихованні учнів грає застосування на уроках праці елементів народної творчості, декоративно-прикладного мистецтва.

«Ручна творча праця, що становить основу діяльності народних художніх промислів, - це форма праці, що дожила до наших днів, природно поєднує в собі усі сторони людської особистості, здатність людини відчувати і творити, працювати і радіти, пізнавати і учити інших, що проявляє у безперервному цілому.

2.2. Метод проектів як чинник ефективного естетичного виховання учнів

Нові соціально-економічні умови і тенденції розвитку суспільства вимагають істотного вдосконалення освіти в нашій країні, створення можливостей для реалізації і розвитку прогресивних технологій.

Нова інтерпретація цілей і завдань трудового навчання, в яких естетична складова грає важливу роль зажадала використання нового комплексу форм і методів роботи з учнями. Педагогічна технологія стала багатоопераційною. На озброєнні сучасного учителя праці, а тепер «учителі технології», з'явився проект, як метод навчання, і в той же час - це самостійна творча підсумкова робота, виконана під керівництвом учителя.

Метод проектів не є принципово новим у світовій педагогіці. Він виник ще в 1920-і роки минулого століття в США. Його називали також методом проблем, і зв'язувався він з ідеями гуманістичного напрямку у філософії і освіті, розробленими американським філософом і педагогом Дж.Дьюї і його учнем В. Х.Килпатріком, Дж.Дьюї пропонував будувати навчання на активній основі, через доцільну діяльність учня. Узгодившись з його особистим інтересом саме в цьому знанні.

Метод проектів притягнув увагу українських педагогів ще на початку ХХ століття. Ідеї проектного навчання в Україні виникли практично паралельно з розробками американських педагогів. Під керівництвом педагога С. Т. Шацкого була організована невелика група співробітників, що намагалася активно використати проектні методи в практиці викладання.

Суть методу проектів полягає в тому, що учень самостійно ставить цілі і завдання, проводить аналіз, вирішує нестандартні завдання, експериментує, на основі досвідченої, лабораторної, практичної роботи виводить нові для нього положення, вивчає першоджерела, спеціальну літературу і на цій основі складає доповіді і реферати, свої висновки, що містять, узагальнення, рішення. Учитель - організатор. Учні повинні працювати самостійно.

Введення в педагогічні технології елементів дослідницької діяльності учнів дозволяють педагогові не стільки учити, скільки допомагати учневі вчитися, направляти його пізнавальну і творчу

діяльність. Тому одним з найбільш поширених видів дослідницької праці учнів в процесі навчання сьогодні і являється метод проектів. Існує безліч визначень, що розкривають суть методу проектів :

И. Чечель : «Метод проектів - педагогічна технологія, орієнтована не на інтеграцію фактичних знань, а на їх застосування і придбання нових (іноді і шляхом самоосвіти)».

Е.С.Полат: «Метод проектів - узагальнена модель певного способу досягнення пізнавальної діяльності». Але якнайповніше, на наш погляд визначення пропонує В. Д. Симоненко : «Метод проектів (від грецького - шлях дослідження) - це система навчання, гнучка модель організації учбового процесу, орієнтована на творчу самореалізацію особи учня, розвиток його інтелектуальних і фізичних можливостей, вольових якостей і творчих здібностей в процесі створення нових товарів і послуг під контролем учителя, що мають суб'єктивну або об'єктивну новизну, мають практичну значущість».

Відмінність методу проектів від інших полягає в тому, що він поєднується з самим навчанням і сам по собі є учбовим процесом, а не виступає лише засобом подання знань і умінь. Метод проектів - це спосіб організації пізнавально-трудової діяльності проблем, що вчать з метою рішення, пов'язаних з проектуванням, створенням і виготовленням реального об'єкту (продукту праці)[47].

У освітній області «Технологія» метод проектів - це комплексний процес, що формує у учня загально учбові уміння, основи технологічної грамотності, культури праці, творчі здібності і заснований на оволодінні ними способів перетворення матеріалів, енергій, інформації, технологіями їх обробки. За допомогою чого у учнів активно розвиваються основні види мислення, творчі здібності, прагнення самому творити, усвідомлювати себе творцем при роботі з «неслухняними інструментами», «неподатливими матеріалами», «розумними конструкціями», технологічними системами та ін.

У учнів повинна виробитися і закріпитися звичка до аналізу споживчих, економічних, екологічних і технологічних ситуацій, здатність оцінювати ідеї, виходячи з реальних потреб, матеріальних можливостей і уміння вибрати найбільш технологічний, економічний, такий, що відповідає вимогам дизайну, спосіб виготовлення об'єкту проектної діяльності (продукту праці).

У основі методу проектів лежить розвиток пізнавальних, творчих навичок учнів, умінь самостійно конструювати свої знання, орієнтуватися в інформаційному просторі, розвиток критичного мислення. Метод проектів орієнтований на самостійну (індивідуальну, парну, групову) діяльність учнів, яку учні виконують впродовж певного відрізка часу. Він завжди припускає вирішення якоїсь проблеми. Причому в процесі роботи над проблемою, передбачається використання різноманітних методів; інтеграція знань, умінь з різних галузей науки і техніки, мистецтва. Робота по методу проектів включає чітке планування дій, наявність задуму або гіпотези вирішення цієї проблеми, розподіл ролей при груповій формі роботи. Результати виконаних проектів мають бути реальними, відчутними. У разі теоретичної проблеми має бути знайдене конкретне її рішення, у разі практичної проблеми - отриманий конкретний практичний результат, готовий до застосування.

Існують основні вимоги до використання методу проектів: призначення в дослідницькому, творчому плані проблеми, завдання, що вимагає знання по широкому колу предметів і дослідницького пошуку для її вирішення; практична, теоретична і пізнавальна значущість передбачуваних результатів; самостійна (індивідуальна, парна, групову) діяльність учнів; структуризація змістовної частини проекту; використання дослідницьких методів, що передбачають певну послідовність дій :

-визначення проблеми і витікаючих з неї завдань дослідження;

- висунення гіпотези їх рішення;
- обговорення методів дослідження;
- обговорення способів оформлення кінцевих результатів;
- збір, систематизація і аналіз отриманих даних;
- підведення підсумків, оформлення результатів, їх презентація;
- висновки, висунення нових проблем дослідження.

Результатами проектів можуть бути вироби, послуги, системи, технології, розробки по благоустрою довкілля та ін. Навички роботи з матеріалами, інструментами і інформацією учні отримують в міру необхідності для виконання того або іншого проекту. Система проектів будується за принципом ускладнення, тому в основу учбової програми закладається ряд положень :

- поступове збільшення обсягу знань і навичок;
- виконання проектів в різних областях, починаючи від добре знайомих (будинки, шкода, місця відпочинку) і закінчуючи складнішими (місцеве суспільство, бізнес, індустрія та ін.);
- постійне ускладнення вимог, що пред'являються до рішення проблем (використання комплексного підходу, облік великої кількості впливаючих чинників і тому подібне);
- поступове усвідомлення учнями власних здібностей і можливостей в задоволенні потреб особи і суспільства;
- можливість акцентувати увагу на місцевих умовах, оскільки проблеми для проектів вибираються в основному з навколишнього життя.

Дуже важливо правильно вибрати проект. Спочатку вибір робить, звичайно ж, учень, але викладач повинен особливо уважно проконтролювати цей процес і направляти проекту, що вчиться убік, розвиває якомога більше його кругозір і знання в різних галузях науки, а не уміння і навички роботи в якійсь окремій області. Цілком вдалий вибір проекту, в якому виконання одного проекту, як за ниточку,

потягне за собою бажання учня працювати над іншим, доповнюючим першу роботу проектом, але вже в дещо іншій техніці.

Вибір тематики проектів в різних ситуаціях буває різним. У одних випадках учитель визначає тематику з урахуванням учбової ситуації за фахом, природних професійних інтересів, інтересів і здібностей учнів. У інших - тематика проектів, особливо призначених для позаурочної діяльності, пропонується такими, що самими, що вчать, які, природно, орієнтуються при цьому на власні інтереси, не лише чисто пізнавальні, але і творчі, прикладні.

Тематика проектних завдань повинна охоплювати, можливо, ширше коло питань шкільної програми трудового навчання «Технологія», бути актуальною для практичного життя і вимагати залучення знань учнів з різних областей з метою розвитку їх творчого мислення, дослідницьких навичок, уміння інтегрувати знання. Далеко не кожен проект може відповідати цілям і завданням курсу «Технологія», хоча на перший погляд тема може здаватися цікавою і практично значимою.

Методика вибору теми проектів в різних ситуаціях може бути різною. У одних випадках учитель визначає тематику з урахуванням учбової ситуації по своєму предмету, природних професійних інтересів, творчих здібностей учнів. У інших - тематика проектів може бути запропонована і такими, що самими, що вчать, які природно, орієнтуються при цьому на власні інтереси, не лише чисто пізнавальні, але і творчі, прикладні.

У тематиці проектних завдань слід враховувати питання економіки, екології, сучасного дизайну, моди. Правильний вибір теми з урахуванням названих вимог, вікових і особових інтересів учнів забезпечує позитивну мотивацію і диференціацію в навчанні, активізує самостійну творчу діяльність учнів при виконанні проекту.

Розробляючи тематику творчих проектів, потрібно прагнути, щоб в неї входили вироби народних промислів, робота над якими може поєднуватися з вивченням історії і побуту народу тієї місцевості, де живуть учні. Знання витоків народної творчості сприяє сприйняттю таких якостей, як патріотизм, любов до Батьківщини, свого народу.

При розробці теми проекту слід також враховувати кількість учнів, які над ним працюватимуть. По кількості учасників проекти діляться на групові і індивідуальні. У першому випадку проект є спільною справою учителя і окремого учня, в другому - справою цілої групи, в яку входить і сам учитель, причому доля участі учителя неначе більше обмежена, але роль його, мабуть, ще ответственнее. Він рівний серед рівних в праві ініціативи, але в той же час він перша відповідальна особа у всякій суперечці, в кожному скрутному становищі, за ним залишається останнє слово. Жодна дитяча ініціатива не повинна пропасти дарма, всякий запропонований проект повинен враховуватися, всяка пропозиція підлягає ґрунтовному обговоренню.

Але іноді проекти сиплються на голову дитини як з рогу достатку. У кожної здорової, життєрадісної дитини є що сказати. У кожної дитини своя фантазія - на те він і дитина. Як же впоратися з морем дитячих бажань, що розбушувалося. Як ввести цей безладний потік пропозицій в спокійне русло, визначене цілями і завданнями технологічної освіти учнів.

Допомога учневі, невпинне діяльне керівництво у виборі проектів, посильних учневі, реально здійснимих з урахуванням існуючих матеріальних і інших ресурсів і в той же час найбільш багатообіцяючих, з точки зору розширення досвіду, кругозору, знань і умінь учнів, усією тяжкістю лягає на плечі учителя. Щоб полегшити вибір методів роботи з дітьми нині в програмі «Технологія» пропонується досвідчена класифікація проектів за змістом:

1. Інтелектуальні:

- опис модернізованих, оригінальних, нових технологій обробки матеріалів, продуктів, ґрунту;
- дизайнерські розробки виробничих жител і т.з.

2.Матеріальні. Виготовлення інструментів, пристосувань, побутових пристроїв, засобів малої механізації і автоматизації, учбово-наочних посібників, об'єктів технічної і декоративно-прикладної творчості.

3.Екологічні. Очищення забруднених виробничих приміщень, лісогосподарських угідь, водойм, збір і використання вторинної сировини для виготовлення об'єктів праці учнів.

4.Сервісний. Збір, оформлення і надання інформації обслуговування і ремонт устаткування, ремонт і благоустрій житла.

5.Комплексні. Включає інтелектуальні, матеріальні, екологічні і сервісні складові.

Творчі проекти можуть бути: конструкторсько-технологічними, художньо-конструкторськими і дослідницькими. Відповідно до учбової програми учителям бажано розробити тематику творчих проектів для кожного року навчання, щоб дати учням можливість подумати над нею самостійно з урахуванням своїх здібностей і можливостей, а потім скористатися радою учителя, маючи вже свої уявлення про теми.

Частіше, проте, теми проектів відносяться до якогось практичного питання, актуального для повсякденного життя, вимагаючого залучення знань учнів не по одному предмету, а з різних областей, їх творчого мислення, дослідницьких навичок. Реалізація методу проектів на практиці веде до зміни позиції учителя. З носія готових знань він перетворюється на організатора пізнавальної діяльності своїх учнів. Змінюється і психологічний клімат, оскільки учителям доводиться переорієнтовувати свою учбово-виховну роботу і роботу учнів на різноманітні види самостійної діяльності учнів, на пріоритет діяльності дослідницького, пошукового, творчого характеру. Напрямок роботи

учителя залежить, у тому числі, і від вибраного таким, що вчиться типу проектної діяльності.

Визначимо типологічні ознаки проектів:

-домінуюча в проекті діяльність: дослідницька, пошукова, творча, ролева, прикладна (практико-орієнтовані), ознайомлювально-орієнтовна і інші;

-предметно-змістовна область: монопроект (у рамках однієї області знання), міжпредметний проект;

- характер координації проекту : безпосередній (жорсткий, гнучкий), прихований (неявний, імітуючий учасника проекту);

- характер контактів (серед учасників одного закладу загальної середньої освіти, класу, міста« регіону, країни, різних країн світу);

- кількість учасників проекту;

- тривалість виконання проекту.

Остаточний вибір теми проекту залишається за учителем. Знаючи інтереси і потенційні можливості своїх учнів, учитель має можливість максимально точно підібрати тему і визначити рівень складності проекту для кожної групи учнів.

За функціями допомоги дітям у вільному виборі проекту слідує цілий ряд інших: допомога в плануванні проекту, практичному його здійсненні, в аналізі кінцевих результатів. Допомогу учителя учням слід направити на:

- постачання учнів всякого роду матеріалами, довідниками, інформацією, інструментами і тому подібне;

- обговорення різних способів подолання виникаючих труднощів, шляхом непрямих, навідних питань;

- схвалення або несхвалення різних фаз робочої процедури;

- навчання фіксації (записи) результатів своєї проектної діяльності;

– чіткий аналіз результатів виконання проекту.

Крім того, при виконанні проекту у учнів виникають проблемні питання:

- як визначити сферу діяльності;
- як вибрати вид виробу; як розробити технологію виготовлення;
- як провести економічний розрахунок;
- як оформити звіт за проектом.

Для вирішення цих проблем необхідно знати послідовність виконання творчого проекту.

При складанні календарно-тематичного плану робота над проектом може бути виділена в окремий блок уроків або розподілена на увесь навчальний рік.

Вибравши тему проекту, учневі необхідно визначитися з поетапністю виготовлення проекту, тобто, скласти план.

При розробці плану проекту учні звертаються до різних довідників, використовують internet, інші джерела інформації, радяться з батьками, членами сім'ї, компетентними особами цієї галузі знань, вивчають інструменти, матеріали, необхідні для виконання проекту. Спочатку складений план реалізації проекту, зрозуміло, припускає постійний перегляд, виправлення можливих упущень.

Структура плану проектної діяльності може бути умовно розділена на п'ять основних етапів і дещо відрізнитися від професійної проектної діяльності:

1. Підготовчий етап. На першому етапі проектної діяльності необхідно застосувати дослідницький метод, який є одним з варіантів проектного методу навчання (про яке детальніше буде повідомлено пізніше). Основний зміст методу - забезпечити оволодіння методами наукового пізнання, що вчать, розвинути і сформувані у них риси творчої діяльності, забезпечити умови успішного формування мотивів

творчої діяльності, сприяти формуванню усвідомлених, оперативно і гнучко використовуваних знань. Суть методу - забезпечення організації пошукової творчої діяльності учнів за рішенням нових для них проблем. Ці проблеми мають бути поставлені такими, що самими, що вчать за допомогою учителя.

2. Конструкторський етап припускає формування ідеї реалізації конструкції об'єкту, що розробляється, і розробку самої конструкції. При розробці конструкції швацького виробу цей етап є побудовою основи конструкції швацького виробу і прикладне моделювання певного фасону.

3. Технологічний етап. Цей етап включає аналіз конструкторського рішення на основі заходів по підготовці і виготовленню виробів від розкрою до остаточної обробки і прасування. На цій стадії розробки проекту потрібна концентрація уваги з сторони учнів і постійний контроль і максимальна допомога з сторони учителя.

4. Захист проекту. Цей етап проектування припускає велику підготовчу роботу з боку учителя, якому необхідно допомогти учням провести корекцію готового виробу, якщо в цьому виникне необхідність; перевірити проектну документацію, повідомити учнем про виявлені недоліки і вказати шляху їх виправлення. Якщо захист проекту замінює екзамен з технології, то екзаменаційна комісія має бути у складі трьох чоловік: голови, керівника проекту і асистента.

5. Підведення підсумків за проектом - це аналіз об'єкту проектування, структури і отриманих результатів, а так само виставляння оцінок у балах або після чотирьох бальній системі. Керівникові проекту на кожному етапі проектування необхідно реалізувати дидактичні принципи, такі як:

- принцип зв'язку теорії з практикою
- принцип науковості
- принцип систематичності і послідовності

- принцип доступності і посильності праці
- принцип свідомості і активності учнів
- принцип міцності засвоєння умінь і навичок проектування
- принцип наочності
- дидактичний принцип виховання в процесі навчання по
- методу проектів.

Техніка складання плану, звичайно, може бути найрізноманітнішою, такою ж різноманітною, як і самі проекти. Найголовніше, щоб план відповідав проекту, а не навпаки. Після закінчення роботи учнів над проектом, необхідно проаналізувати результати діяльності.

Аналіз результатів роботи учнів по виконанню проекту слід направити по двох лініях: спеціальній і загальній.

Спеціальний аналіз має на меті з'ясувати, вдало або невдало виконаний той або інший проект (чи частина його), і якщо невдало, визначити причини. Під загальним аналізом розуміється розбір помилок загального характеру, наприклад недбалість формулювання завдання, неакуратність в технічному виконанні, незначні відступи від наміченого плану та ін.

Аналіз ходу виконання проекту повинен мати місце не лише у кінці роботи, але і у будь-який момент. Сама краща форма його проведення - це неофіційна бесіда, в процесі якої і учитель і учень вільно висловлюють свою думку. Жива участь і зацікавленість учителя у виконанні учнями свого проекту має величезне педагогічне значення.

Підкреслимо необхідність зовнішньої оцінки усіх проектів, оскільки тільки таким чином можна відстежувати їх ефективність, збої, своєчасно коригувати по етапах. При цьому тут оцінка обов'язково виражається у вигляді відміток. У творчих проектах часто буває неможливо оцінити проміжні результати, відстежувати роботу все одно

необхідно, щоб вчасно прийти на допомогу, якщо знадобиться (але не у вигляді готового рішення, а у вигляді ради). Учитель проводить постійний моніторинг спільної діяльності, але не нав'язливо, а тактовно, у разі потреби надаючи дітям допомогу.

Головним принципом в роботі над проектом являється те, що результати виконаних проектів мають бути матеріальні, тобто як-небудь оформлені. В ході вирішення якоїсь проектної проблеми вчиться доводиться притягати знання і уміння їх різних областей : хімії, фізики, рідної мови, іноземних мов, креслення, інформатики, історії і багатьох інших.

Введення в технологічну підготовку учнів методу проектів ставить перед учителем ряд проблем, серед яких можна виділити наступні:

- зміст завдання для проектів;
- методика виконання проектів учнями різного віку;
- знання і уміння, які повинен мати учитель для
- розробки завдань для проектів і керівництва їх
- виконанням;
- знання і уміння, які повинні мати учні для успішного виконання проектів.

Звертаючи увагу на велику цінність методу проектів, не слід випускати з уваги і певні труднощі його застосування :

1. Учні ще поверхнево знають навколишнє життя, та і саме життя мало пристосоване до виховних завдань, вона педагогічно не організована. Тому учителеві слід робити допомога дітям у виборі тим проектів.

2. Як би не були цінні у виховному і освітньому відношенні завдання, які висуває навколишнє життя і життя самої дитини заклади загальної середньої освіти далеко не завжди багата усім освітнім матеріалом.

3. Необхідно притягати додатковий майстерно підібраний матеріал для відробітку умінь і навичок.

4. При виконанні проектів може виникнути ситуація, при якій освітній матеріал і цілий ряд технічних і інших навичок даватиметься без строгої методичної послідовності яка вироблена часом і забезпечує успішність їх засвоєння учнями.

5. Певний круг знань, які ми вважаємо необхідним для учнів, буває важко зв'язати з проектами. Тому метод проектів не може бути єдиним в учбово-виховному процесі.

Отже, в результаті теоретичного дослідження можливостей використання методу проектів в цілях ефективного естетичного виховання учнів, ми з'ясували, що:

1. метод проектів є ефективним методів навчання і виховання, оскільки учні самі вибирають тему роботи, що цікавить їх, і самостійно проводять дослідження з питань, що цікавлять їх;

2. існують різні види і типи проектів, які дозволяють застосувати особовий підхід до процесу виховання кожного учня;

3. робота над проектом завжди передбачає розвиток комунікативних якостей, тобто і культури міжособового спілкування учнів;

4. результати проектної діяльності мають бути матеріальні, тобто, якимось оформлені. Отже, на цьому етапі також розвиваються естетичні якості дітей;

5. в процесі роботи над проектом у учнів розвиваються усі види мислення, а також творчі здібності.

Мета дослідження можливостей методу проектів, що стоїть перед нами, в процесі естетичного виховання учнів приводить нас до необхідності виявлення умов ефективного естетичного виховання учнів в процесі проектної діяльності на уроках технології.

2.3. Напрями естетичного виховання на уроках технології

Метод творчих проектів — це інноваційний метод навчання учнів. Творчий проект є підсумковою учбово-художньою роботою учнів, активізуючою їх діяльність.

Саме у учнів найефективніше здійснюється орієнтування в процесі навчання на уяву і мислення, розвиток мануальних здібностей. Учень починає усвідомлювати себе творцем своєї діяльності. Це сприятливий вік для розвитку творчого мислення, уяви, формування естетичних якостей і культури особи в цілому. Одним з провідних новоутворень цього віку є довільність психічних процесів, яка припускає вольове регулювання і спрямованість діяльності. Дитина хоче щось створити, підняти свій імідж. Не упустіть шанс, може, перед Вами, учитель, майбутні великі художники, творці нових творів.

Сформувати ідею проекту, в якому є потреба. Нелогічно створювати твори, які нікому не цікаві.

Право вибору об'єкту від ідеї до її втілення необхідно дати учням, але поясните, що ми живемо в умовах обмеженості ресурсів і потрібно враховувати можливості закладів загальної середньої освіти, власні і батьків. А проект можна виконувати для себе, закладу загальної середньої освіти, в якості подарунка і навіть для реалізації.

Будь-який виріб, послуга мають свою історію, традиції. Треба організувати роботу так, щоб учні самі розпитали про неї у батьків, старших товаришів, дізналися з додаткових джерел.

Важливо привчати з молодшого шкільного віку робити ескізи майбутнього виробу на папері. Причому може бути багато варіантів, і завдання учня — вибрати найбільш оптимальний.

Особливу увагу треба приділити оцінці. Учитель має бути

справедливим при оцінці захисту проекту. Залучати до цього можна старшокласників і самих, що вчать. Творчий проект найбільшою мірою вирішує учбову, розвиваючу і виховну завдання уроку. Проектний метод допоможе реально впроваджувати диференційований підхід до учнів, гуманізувати і демократизувати процес навчання, посилити позитивну мотивацію вчення.

Особлива цінність творчих проектів в распредмечивании (застосуванні, глибшому упізнанні, трансляції) раніше отриманих знань.

Враховуючи те, що багато учнів уперше виконують творчі проекти, рекомендуємо заздалегідь провести батьківські збори, розповісти батькам, що творчий проект — цей виріб, виконаний самостійно цнями від ідеї до її реалізації при активній консультації учителя. Попросіть батьків взяти активну участь у визначенні теми проекту, підборі матеріалів.

Позитивним моментом в підготовці учнів до проектної діяльності являється виконання дизайн-вправа. Вони є творчими завданнями по удосконаленню пропонованого учителем об'єкту. Слід звернути увагу на уміння дітей ясно і чітко визначати цілі і завдання майбутньої діяльності, її результат.

Досвід показує, що учні краще працюють в мікрогрупах. Не слід відразу орієнтувати учнів на рішення складної задачі. На дошці великими буквами доцільно написати скорочений алгоритм проектної діяльності. Перед вибором теми проекту доцільно на дошці написати 15-20 найменувань проектів, а в класі створити банк творчих проектів, щоб кожна дитина мала можливість вибрати той проект, який він хоче і може зробити.

Загальна оцінка за творчий проект включає оцінку за сам проект і його захист. Головне в проектній діяльності - підвищити упевненість у учнів в тому, що вони можуть створювати красиві речі, зберегти їх індивідуальність, уміння самостійно щось створювати.

Для того, щоб наочніше відбити методику формування естетичної культури в процесі виготовлення творчих проектів наведемо приклад такої роботи.

Творчий проект «Панно »Каргатуй«

Тематичний план

№ з/п	Етап	Теоретичні відомості	Практична робота
I	Вибір і обґрунтування проекту	Постановка проблеми. Вивчення елементів кольорознавства. Бесіди про життя птахів. Вибір оптимального фону панно	Прослуховування магнітофонному запису. Визначення осінніх кольорів
II	Вибір виробів матеріалів і інструментів	Вибір оптимальних варіантів виробів для оформлення панно (відповідно до інтересів дітей; робота по мікрогрупах) розробка «зірочки обдумування». Вибір матеріалів, інструментів	Заповнення «зірочки обдумування». Вибір елементів панно
III	Вибір оптимальною технології	Планування роботи з опорою на технологічні карти (робота по мікрогрупах). Повторення правил безпечної праці (по мікрогрупах)	Запис плану роботи
IV	Практична робота і коригування діяльності	Критерії оцінки якості виробів	Виконання елементів панно по мікрогрупах
V	Коригування проекту	Пропозиції по удосконаленню. Перевірка і оцінка. Оформлення документації	Удосконалення проекту. Оформлення документації

VI	Захист проекту	Святковий захист колективного проекту	Захист проекту. Подарунок панно ліцею
----	----------------	---------------------------------------	---------------------------------------

I. Вибір і обґрунтування проекту

1. Постановка проблеми.

Одним з найцікавіших нам показалося весняне башкирське свято «Каргатуй» - свято прильоту птахів. А на уроках біології нам розповідали про всесвітній день птахів і традицію весняного розвішування шпаківень. Ми вирішили теж відмітити ці свята і підготувати до них незвичайний подарунок для ліцею.

2. Вивчення елементів кольорознавства.

Кольори діляться на основні і додаткові, а також теплі і холодні. Які ж кольори найбільш властиві теперішньому часу року — весні? Вірно: це зелений, блакитний, жовтий, червоний і їх різні відтінки. Саме ці кольори ми використовуватимемо при виконанні свого проекту для того, щоб в нім була найбільш виражена прекрасна весняна пора.

3. Бесіда про життя птахів.

Можна збудувати піраміду життя з кубиків, на яких зображені необхідні для птахів компоненти : якщо прибрати яку-небудь одну ланку, то зруйнується уся піраміда. Тому найголовніше — не порушувати гармонії в природі. Ми організували виставку книг про птахів, а також написали твір про пернаті — наших друзів. Це дуже допомогло нам дізнатися більше про те, як поведуться деякі птахи навесні.

4. Вибір оптимального фону панно.

Ми вирішили, що зробимо подарунок ліцею до дня птахів своїми руками. Подумайте, що ми вже уміємо робити? Правильно, ми уміємо виконувати аплікації з паперу і листя, тканини, ліпити з глини,

пластиліну і солоного тіста, робити об'ємні іграшки і сувеніри з природного матеріалу і багато що інше. Кожен з вас хоче взяти найактивнішу участь. І у кожного є своя ідея.

3. Вибір матеріалів і інструментів.

Уточнюємо, які матеріали нам знадобляться, їх розміри і кількість :

- аркуш паперу або картону 80 x 50 см;
- кольоровий папір, оксамитовий, копіювальний, листи білого паперу;
- пухнув і пір'я, намистинки;
- різні матеріали для декоративного оформлення;
- клей, фарби, кисті.

З інструментів потрібні ножиці, лінійки, олівці, кисті.

Для виконання практичної роботи формуються мікрогрупи відповідно до інтересів дітей. Кожна група визначає, чим саме вона бажає заповнити панно, здійснює підбір матеріалів для виконання тих або інших виробів. Роль учителя на цьому етапі полягає в тому, щоб допомогти дітям вибрати найбільш раціональні варіанти виробів.

III. Вибір оптимальної технології

1. Правила безпечної праці.

Учитель собі в допомогу запросив дітей з 10 класу. Вони в ігровій формі представили дітям правила безпечного. Потім їх можна узагальнити таким, що самим, що вчиться.

2. Робота по технологічних картах.

Учні разом з учителем згадують зміст і послідовність технологічних операцій, використовуваних при виконанні елементів панно. Таким чином складаються план роботи з опорою на технологічні карти. Учитель контролює правильність ходу думок учнів, коригує їх пропозиції. Тут можна застосувати елементи проблемного навчання, використовуючи технологічні карти з пропусками в порядку виконання

операцій, або порушеним порядком операцій, або помилки, що навмисно припустилася. Учні можуть пропонувати свої варіанти або вносити які-небудь зміни при складанні технологічних карт.

IV. Практична робота і коригування діяльності

На цьому етапі відбувається безпосередня робота по групах над виконанням елементів, необхідних для панно :

- 1 група займається виконанням лебедів для озера (з оксамитового паперу і пуха);
- 2 група виконує шпаківні (на основі розгортки паралелепіпеда);
- 3 група виконує деталі з паперу у формі листя дерев;
- 4 група виконує птахів, що летять, з паперу (у техніці «орігамі»). Кожна мікрогрупа може скористатися допомогою старших учнів, які за нею закріплені. Учитель в цей час спостерігає за роботою дітей, направляє їх дії, якщо це необхідно, надає допомогу, якщо хтось зазнає утруднення. Під час роботи учитель або учні із старшого класу стежать за дотриманням правил безпечної праці.

Критерії оцінки якості виробів.

Під час роботи необхідно коригувати діяльність учнів, звернути їх увагу на те, які будуть критерії оцінки якості виробу, щоб вони, по можливості, не допускали непоправних помилок, які б вплинули на якість виробу.

Учитель вказує ті або інші помилки, які найчастіше зустрічаються при виконанні цього виробу.

V. Коригування проекту

Після того, як усі елементи панно зібрані в єдине ціле, можна вислухати пропозиції по його удосконаленню, тобто діти пропонують яке-небудь додаткове оформлення для того, щоб панно виглядало естетично привабливим.

1. Перевірка і оцінка.

На цьому етапі учні за допомогою учителя і старших товаришів виявляють рівень знань і умінь в проектній діяльності. Учитель характеризує роботу мікрогруп або окремо учнів, використовуючи складений ним контрольний лист проекту, який включає аналіз діяльності дітей на основних етапах виконання проекту.

VI. Захист проекту

На захист проекту запрошуються викладачі, директор закладу загальної середньої освіти, гості.

Настає самий довгожданий момент — панно оживає (грає приємна мелодія, що навіває думки про настання прекрасної пори -долгожданной весни). Усі випробовують особливий емоційний стан. Учні доводять гостям, чому вони вибрали саме ці фарби, чому вони використали саме ці елементи панно, а потім урочисто вручають свій творчий проект директорові ліцею.

Далі учні співають про весну, танцюють «танець пташок» і дарують усім присутнім виконаних ними «пташок» з тесту, які є їх творчим проектом, приуроченим до цього свята.

Вони допомагають прикріпити панно в заздалегідь обумовленому місці.

Учитель пропонує учневі подумати про те, що вони можуть зробити для тих птахів, які повертаються із зимовищ, своїми руками. Свої ідеї учні можуть утілити в подальшій проектній діяльності.

Таким чином, ми можемо зробити висновок про те, що проектна діяльність освітнього процесу сприяє творчому розвитку дитини і як наслідок є засобом і методом формування естетичної культури особи в молодшому шкільному віці.

ВИСНОВКИ

Результати нашої роботи показали, що рушійною силою розвитку естетичного виховання є формування мотивів, стимулюючих особу до самостійних творчих дій, до прояву власної унікальності, включення учнів в процес творчого пошуку нестандартних рішень, можливість демонстрації продуктів учбово-творчій діяльності. Так само результати свідчать про те, що цілеспрямована робота по естетичному вихованню сприяє розвитку естетичного смаку, творчої активності.

Працюючи над розвитком естетичного виховання у учнів на уроках технології, у них з'явився стійкий інтерес до технологічної творчості. І якщо ми хочемо бачити своїх дітей естетично розвиненими, творчо вільними особами, то, вступаючи в контакт з ними, повинні уміти зрозуміти їх мотиви і потреби і уміло направляти хід їх розвитку.

Таким чином, ми виявили що, естетичне виховання спрямоване на рішення наступних завдань :

- формування у учнів здатності сприймати, відчувати, правильно розуміти і цінувати прекрасне в навколишній дійсності і мистецтві;
- формування навичок використання засобів мистецтва для пізнання життя людей, самої природи;
- розвиток глибокого розуміння краси природи, здібності берегти цю красу;
- розвиток творчих здібностей дітей, умінь і навичок відчувати і створювати красу в навколишньому житті, на заняттях, удома, в побуті;
- розвиток у дітей розуміння краси в людських відносинах, бажання і умінь вносити красу в побут.

Під час освітнього процесу діти чекають нових цікавих завдань, і самі проявляють ініціативу в їх пошуку. Покращується і загальний психологічний клімат на уроках: діти не бояться помилок, допомагають

один одному, із задоволенням беруть участь в різних заходах, що проводяться як в школі, так і на районному рівні.

Ми постаралися підійти до дипломної роботи творчо. Ми самостійно виготовили виріб, плани уроків теоретичного і практичного навчання. Цілі цих уроків - трудове і естетичне виховання, прививає інтерес і любов до декоративно-прикладного мистецтва, сприяння професійної орієнтації. Прийшли до висновку, що добре організована, продумана діяльність дитини на заняттях технології, допоможе їй стати ініціативною, послідовною, усидливим, доводити почату справу до кінця, самостійно вирішувати поставлені завдання.

Знання, уміння і навички прикладної творчості багато в чому міняють життя людини. Залучаючи дітей до створення прекрасного, педагог передає їм не лише свій досвід і майстерність, але і допомагає у формуванні їх духовного і емоційного світу, закладаючи тим самим фундамент їх майбутньої долі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Девятьярова Т. А. Методика професійного навчання : методика і організація трудового навчання (технологій) в навчально-виробничих майстернях швацького профілю. Технологія текстильної і легкої промисловості / Девятьярова Т. А. - Харків: УПА, 2000. - 33 с.
2. Лабковская, Г. С. Естетична культура і естетичне виховання : кн. для учителя / Г. С. Лабковская. - М.: Просвіта, 1983. - 304 с.
3. Яновський М.І. Психологічний вплив мистецтва на людину // Практична психологія та соціальна робота, 2005. -, №4. – С.19-22.
4. Чернявська М. В. Зміст естетичного виховання молодших учнів засобами образотворчого мистецтва як наукова проблема (друга половина ХХ століття) / М. В. Чернявська // Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. "Засоби навчальної та науково-дослідної роботи". - 2011. - Вип. 36. - С. 175-180.
5. Толстих О. Естетичне світосприймання молодших учнів як педагогічна проблема / О. Толстих // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету. - 2011. - Ч. 2. - С. 321-326.
6. Український педагогічний словник. – Київ: Либідь, 2000. – 376с.
7. Теорія і методика виховання: Навч. посіб. / В.Л. Омеляненко, А.І. Кузьмінський - К., 2008. - 415 с.
8. Стецюра К. О. Проблеми трансформацій естетичної культури людини у техногенній цивілізації / К.О. Стецюра // Вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут". Філософія. Психологія. Педагогіка. - 2010. - № 3. - С. 80-83.

9. Спінєєва О.В. Естетичний досвід як накопичення естетичних переживань / О. В. Спінєєва // Духовність особистості. - 2012. - Вип. 2. - С. 160-166.
10. Сбітнєва О. Ф. Особливості естетичного виховання у молодшому шкільному віці / Сбітнєва О. Ф. Сбітнєва О. Ф. // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. - 2013. - № 18(2). - С. 174-180.
11. Рудницька О.П. Педагогіка: загальна та мистецька: навч. посіб. / О.П. Рудницька. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005. – 360 с.
12. Педагогіка. Завдання і ситуації. Практикум: Навч.-метод. комплекс. - 2-ге вид., випр. Допущено МОН / Омеляненко В.Л., Кузьмінський А.І. - К., 2006. - 423 с.
13. Пащенко М.І. Педагогіка: навч. посіб. / М.І. Пащенко. - – К.: ЦУЛ, 2014. – 228 с.
14. Оніщенко О. І. Естетичний потенціал фізіологічних почуттів: теоретичний аналіз та художня інтерпретація / О. І. Оніщенко // Науковий вісник Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого. - 2013. - Вип. 12. - С. 188-198.
15. Наливайко І. П. Естетичне виховання засобами образотворчого мистецтва у педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського / І. П. Наливайко, М. П. Важинський // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. Мистецтвознавство. Архитектура. - 2007. - № 12. - С. 119-124.
16. Михайлова Л.М. Навчально-виховні можливості художньої культури світу в естетичному вихованні учнівської молоді / Л.М. Михайлова // Освіта на Луганщині, 2003, №2(11). – С.62-65.
17. Мкртічян, О.А. Естетичне виховання у процесі формування особистості [Текст] / О.А. Мкртічян // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2010. – № 7 (9). – С. 359-364.

18. Масол Л.М. Зміст загальної мистецької освіти в Україні й за рубежом / Л.М. Масол // Педагогіка і психологія, 2008, №3-4. – С.69-79.
19. Жуков С. Естетична культура, естетичне виховання як складові всебічного розвитку особистості / С. Жуков // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету. - 2011. - Ч. 2. - С. 101- 109.
20. Дронова О. О. Проблема художньо-естетичного розвитку дітей дошкільного віку у сучасному медіа-просторі / О. О. Дронова // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. - 2013. - № 13(1). - С. 85-95.
21. Естетика: Підручник / Л.Т. Левчук, В.І. Панченко, О.І. Оніщенко, Д.Ю. Кучерюк; За заг. ред. Л.Т. Левчук. – 2-ге вид, допов. і переробл. – К.: Вища школа, 2006. – 431 с.
22. Демчишин М.С. Концепція художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх закладах та Комплексна програма художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах / М.С.Демчишин, О.В. Гайдамака // Книга вчителя дисциплін художньоестетичного циклу. – 2006. – С. 160-211.
23. Гусленко І. Ю. Естетичне виховання в загальному процесі гуманізації та гуманітаризації освіти / І. Ю. Гусленко // Духовність особистості. - 2011. - Вип. 5. - С. 34-38.
24. Гук, Л.В. Аналіз сучасних поглядів на проблему естетичних цінностей у науково-педагогічних дослідженнях [Текст] / Л.В. Гук // Вісник ЛНУ ім. Т. Шевченка. – 2010. – № 6 (193), – Ч. I. – С. 21
25. Артемова Л.В. Педагогіка і методика вищої школи: навч.посіб. / Л.В. Артемова. – К.: ЦУЛ, 2008. – 272 с.
26. Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія: Підручник. – Київ: Либідь, 2002. – 560с.
27. Аристова Л. Естетичне ставлення до мистецтва: теоретичні підходи / Л.Аристова // Мистецтво та освіта, 2007. - №3. – С.18-22.

28. Педагогіка вищої школи ХХІ століття та формування національної гуманітарно-технічної еліти. Ч.1 : в трьох частинах. – Х. , 2010. – 340 с. (Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти, 2010, Вип.27(31), Ч.1), с.5.
29. Креативна педагогіка. Наук.-метод. журнал / Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки. – Вінниця, 2012. – Вип. 5. – 108 с. Чернілевський Д.В., д.пед.н., професор, завідувач кафедри соціальної роботи ВСЕІ університету “Україна”, академік МАІ, академік МАНПО, президент АМСКП, м. Вінниця
30. Естетичне виховання дітей та молоді: теорія, практика, перспективи розвитку: збірник наукових праць / за ред. О. А. Дубасенюк, Н. Г. Сидорчук. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. – 560 с.
31. "Золотий ключик ” духовності. Визначення рівнів естетичного сприймання. Стаття кандидата психологічних наук з м. Києва Ж.Масенко // Початкова освіта. – 2003. - №3. – січень. С. 10.11.
32. "Загальні питання естетичного виховання в школі" під редакцією В.Н. Шацької. К. //Просвіта. 2000. №4
33. Калашник Н.Г. Естетичні смаки: їх витоки і формування. – Запоріжжя, 2001.
34. Разумна Г.І. Знання, вміння та навички як компоненти готовності майбутнього вчителя до естетичного виховання учнів. Збірник наукових праць. Педагогічні науки. - Вип. 6. – Херсон: ХДПУ, 1998. – С.67-72.
35. Разумна Г.І. Творчі начала у підготовці майбутніх вчителів до естетичного виховання учнів. Збірник наукових праць. Педагогічні науки. Бюлетень ВАК України 1999р., №4.- Вип. 12. – Херсон: ХДПУ, 2000. – С.92-97.
36. Разумна Г.І. Естетичне виховання вчителя в процесі професійної підготовки. Збірник наукових праць. Педагогічні науки. - Вип. 18. – Херсон: ХДПУ, 2000. – С.126-132.

37. Гедвилло О.І., Разумна Г.І. Формування готовності майбутнього вчителя обслуговуючої праці до естетичного виховання. Трудова підготовка в закладах освіти. – 1999. – №2. – С.11-16.
38. Разумна Г.І. Організація самостійної роботи студентів в процесі вивчення курсу “Технологія приготування їжі”. Молодежь, труд, профессия: Материалы международной научно-практической конференции в г. Херсоне (13 – 18 сентября 1993г.). – Херсон, 1994. – С.66-68.
39. Разумна Г.І. Особливості естетичного виховання у процесі трудового навчання. Науково-методичне забезпечення діяльності сучасної професійної школи: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (11-14 травня 1994р., м. Львів). Ч.2. – Київ, 1994. – С.153.
40. Разумна Г.І. Формування естетичної культури студентів. Проблеми наступності та інтеграції змісту навчання у системі "школа – ПТУ - ВНЗ”. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Вінниця, травень 1996р.). – Вінниця, 1996. – С.235-236.
41. Гедвилло А.И., Разумная Г.И. Программы педагогических институтов. Технология приготовления пищи. Для специальности 03.02.03. “Труд и профессиональное обучение”. – Херсон: ХГПИ, 1996. – 20с.
42. Гедвилло О.І., Разумна Г.І. Методичні рекомендації по виконанню лабораторних робіт з курсу “Технологія приготування їжі”. Розділ “Естетичне виховання студентів”. – Херсон: ХДПУ, 2001. – 48с.